

HUDUDIY IQTISODIY MEXANIZMNING MINTAQADA TA'LIMGA VA IJTIMOIY-IQTISODIY RIVOJLANISHIGA TA'SIRI

Rahimov Sardor Uralovich

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti bosh direktori.

Orcid- 0009-0000-9107-6200.

Hududiy iqtisodiy mexanizmning **asosiy maqsadi** - hududning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini samarali tashkil etish va boshqarish orqali aholi farovonligini oshirish va **har bir hududning ichki imkoniyatlarini ishga solgan holda muvozanatli va barqaror rivojlanishni ta'minlashdan iboratdir.**

Aniqroq qilib aytganda, hududiy iqtisodiy mexanizm quyidagi maqsadlarga xizmat qiladi: - **Hudud iqtisodiyotini barqaror rivojlantirish, yani mahalliy resurslardan oqilona foydalanish, ishlab chiqarish salohiyatini oshirish va iqtisodiy o'sishni ta'minlash;** - **Hududlar o'rtasidagi nomutanosiblikni kamaytirish, yani kam rivojlangan hududlarni qo'llab-quvvatlash va hududlar rivojlanishidagi tafovutlarni qisqartirish;** - **Aholi bandligi va daromadlarini oshirish, yani yangi ish o'rinlarini yaratish, tadbirkorlikni rivojlantirish va turmush darajasini yaxshilash;** - **Investitsiyalarni jalb qilish, yani hududning investitsion jozibadorligini oshirish, mahalliy va xorijiy sarmoyalarni jalb etish;** - **mahalliy byudjetlarni mustahkamlash, yani soliq bazasini kengaytirish va moliyaviy mustaqillikni kuchaytirish;** - **Ijtimoiy infratuzilmani rivojlantirish, yani ta'lim, sog'liqni saqlash, transport va kommunal xizmatlar sifatini yaxshilash.**

Mahalliy resurslardan oqilona foydalanish, ishlab chiqarish salohiyatini oshirish va iqtisodiy o'sishni ta'minlash **quyidagi asosiy vazifalar** orqali amalga oshiriladi, birinchidan **mahalliy tabiiy resurslarni aniqlash va samarali boshqarish, xomashyo, yer, suv va energetika resurslarini inventarizatsiya qilish, ularni tejamkor va ekologik xavfsiz asosda ishlatish.** Ikkinchidan **ishlab chiqarish tuzilmasini takomillashtirish hamda hudud ixtisoslashuviga mos sanoat va qishloq xo'jaligi tarmoqlarini rivojlantirish, qo'shimcha qiymat yaratuvchi sohalarni kengaytirish orali.** Uchinchidan **mahalliy xomashyoni chuqur qayta ishlashni rivojlantirish,**

tayyor va yarim tayyor mahsulotlar ishlab chiqarishni yo'lga qo'yish orqali eksport salohiyatini oshirish. To'rtinchidan **kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash, mahalliy tadbirkorlarga imtiyozlar berish, moliyaviy va tashkiliy yordam ko'rsatish, yangi ishlab chiqarishlarni rag'batlantirish.** Beshinchidan **innovatsiya va zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, resurs tejamkor texnologiyalarni qo'llash, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va tannarxni kamaytirish.** Oltinchidan **investitsiyalarni jalb qilish uchun qulay muhit yaratish** Infratuzilmani rivojlantirish, byurokratik to'siqlarni kamaytirish va hududning investitsion jozibadorligini oshirish.

Umuman olganda, bu vazifalar **mahalliy resurslar asosida ishlab chiqarishni kengaytirish, raqobatbardosh mahsulot yaratish va hudud iqtisodiyotining barqaror o'sishini ta'minlashga** qaratilgan.

Kam rivojlangan hududlarni qo'llab-quvvatlash va hududlar rivojlanishidagi tafovutlarni qisqartirish uchun **kompleks va tizimli chora-tadbirlar** amalga oshirilishi zarur. Asosiy yo'nalishlar quyidagilardan iborat:

- Kam rivojlangan hududlar uchun maxsus davlat dasturlari, subsidiya va grantlar ajratish, byudjet transfertlari orqali moliyaviy yordam ko'rsatish.
- Soliq va bojxona imtiyozlari berish, kreditlar bo'yicha foiz stavkalarini subsidiyalash orqali investorlarni ushbu hududlarga jalb etish.
- Yangi sanoat korxonalarini aynan kam rivojlangan hududlarda tashkil etish, sanoat zonalari va klasterlarni rivojlantirish.
- Yo'l, transport, elektr energiyasi, gaz, suv ta'minoti va raqamli infratuzilmani yaxshilash orqali iqtisodiy faollik uchun zarur sharoit yaratish.
- Ta'lim va kasb-hunar tizimini hudud ehtiyojlariga moslashtirish, yoshlar va ayollar bandligini oshirish.
- Mikrokreditlar, biznes-inkubatorlar va maslahat xizmatlari orqali mahalliy tadbirkorlikni rivojlantirish.
- Har bir hududning tabiiy, mehnat va iqtisodiy imkoniyatlariga mos ixtisoslashuvni rivojlantirish.
- Mahalliy hokimiyatlarning vakolat va mas'uliyatini kuchaytirish, qaror qabul qilishda mustaqillikni kengaytirish.

Yangi ish o'rinlarini yaratish, tadbirkorlikni rivojlantirish va aholi turmush darajasini yaxshilash uchun **o'zaro bog'liq va tizimli chora-tadbirlar** amalga oshirilishi uchun ro'yxatdan o'tish va ruxsat berish tartiblarini soddalashtirish zarur, soliq yukini kamaytirish va boshlang'ich tadbirkorlar uchun imtiyozlar berish lozimdir. Shu bilan birga imtiyozli kreditlar, mikromoliyalash, grantlar va startap loyihalarni moliyalashtirish mexanizmlarini rivojlantirish talab etiladi. Yangi yo'nalish sifatida masofaviy ish, vaqtinchalik bandlik va xizmatlar asosida ish imkoniyatlarini kengaytirishni taqozo etadi.

Hududning investitsion jozibadorligini oshirish hamda mahalliy va xorijiy sarmoyalarni jalb etish **kompleks institutsional, iqtisodiy va infratuzilmaviy choralar** orqali amalga oshiriladi, investitsion jozibadorlik **barqaror muhit, qulay infratuzilma, aniq kafolatlar va faol investitsiya siyosati uyg'unligi asosida shakllanadi.**

Soliq bazasini kengaytirish va moliyaviy mustaqillikni kuchaytirish uchun **iqtisodiy faollikni oshirish, boshqaruvni takomillashtirish va soliq ma'murchiligini samarali tashkil etishga qaratilgan tizimli choralar** zarur, soliq bazasini kengaytirish va moliyaviy mustaqillik **faol**

iqtisodiyot, shaffof soliq tizimi va samarali mahalliy boshqaruv uyg'unligi orqali ta'minlanadi.

Ta'lim, sog'liqni saqlash, transport va kommunal xizmatlar sifatini yaxshilash davlat siyosati, investitsiyalar va samarali boshqaruv uyg'unligi asosida amalga oshiriladi.

Mazkur sohalar sifatini yaxshilash aholining turmush darajasini oshiradi, hududlarning jozibadorligini kuchaytiradi va barqaror ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Rahimov S.U. (2022). O'zbekiston Respublikasi soliq siyosati va uning huquqiy asoslari. Образование и наука в XXI веке, 22 (2), 783-788.
2. Rahimov S.U. (2023). Ways and prospects of reforming the budget-tax policy in the stabilization of local budget revenues. Web of business: Journal of business management and economics, 01 (01), 19-22.
3. Rahimov S.U. (2024). Mintaqada budget tashkilotlari faoliyatini raqamlashtirish orqali moliyaviy nazorat mexanizmini takomillashtirish. Journal of Effective learning and sustainable innovation, 02 (2), 7-13.